

5.5.2020

ASIA: VNS 1/2020 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021-2024

Invalidiliitto ry kiittää kohteliaimmin eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaa mahdollisuudesta lausua otsikossa mainitusta asiakirjasta.

Invalidiliitto ry on fyysisesti vammaisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajärjestö. Liitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on 30 000 henkilöjäsentä ja 144 jäsenyhdistystä.

ooo

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen, jolla tarkoitetaan "ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää talouskasvua, korkeaa työllisyyttä ja kestävä julkista taloutta". Kuten valtioneuvoston selonteossa todetaan, "Suomen ja kansainvälisen talouden näkymät ovat heikentyneet erittäin nopeasti alkuvuoden aikana. Koronavirustilanteen puhkeaminen on johtanut kansainvälisen talouden taantumaa, tuotannon häiriöihin ja kysynnän rajuun vähenemiseen."

Talustilanne on siis varsin vaikea, tulevan ennustamisesta puhumattakaan. Invalidiliitto kiittää hallituksen linjausta koronaviruskriisin aiheuttaman taakan jakamisesta "sosiaalisesti ja taloudellisesti oikeudenmukaisella ja ekologisesti kestävällä tavalla sekä oikeudenmukaisesti sukupolvien välillä".

YK:n vammaisyleissopimuksesta

Niin nykytilanteessa kuin tulevaisuudessakin on huomioitava, että YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista edellyttää, että vammaiset ihmiset ovat mukana heitä koskevissa päätöksentekoprosesseissa. Vammaiset ovat heterogeeninen ryhmä, jolla on pääsääntöisesti runsas ja välttämätön palveluiden tarve päivittäisen toiminnan turvaamiseksi. Mukanaolo päätöksenteossa vahvistaa vammaisten ihmisten osallisuutta eli tunnetta kuulumisesta yhteisöön ja yhteiskuntaan. On niin ikään huomioitava, että vammaisten ihmisten palveluita tulee kehittää ja parantaa eikä niitä voi tiukoissakaan taloudellisissa tilanteissa vähentää. Yhteiskunnan haavoittuvimpien ihmisryhmien, kuten vaikeasti vammaisten tai harvinaissairaiden, asemaa ei saa heikentää koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi, vaan päinvastoin turvata heidän mahdollisuutensa olla yhteiskunnan yhdenvertaisia jäseniä.

5.5.2020

Työllisyydestä

Valtioneuvosto on viime viikkoina tehnyt jo monenlaisia ratkaisuja tukeakseen työelämässä toimivia siinä vaikeassa tilanteessa, jonka pandemia on aiheuttanut. Invalidiliitto kiittää ripeää päätöksentekoaikataulua. Kriisi tulee kuitenkin jättämään jälkensä koko kansantalouteen aiheuttaen lisätarvetta varsin monenlaisille korjaaville toimenpiteille, joita tehtäessä on huomioitava myös erityisryhmät.

Invalidiliiton näkemyksen mukaan näissä vaikeissa olosuhteissa on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota työllisyyden kohentamiseen, koska työllisyyden parantumisella on laajoja myönteisiä hyvinvointivaikutuksia, minkä lisäksi se auttaa tasapainottamaan julkista taloutta.

Vammaiset ihmiset syrjäytyvät avoimilta työmarkkinoilta jo työnhakuvaiheessa (Vammaisfoorumi, kysely 2018). Tämä aiheuttaa paitsi eriarvoisuutta myös syrjäytymistä ja köyhyyttä. Tämän vuoksi erityisesti vammaisten ja osatyökykyisten ihmisten työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin tulee jatkossakin kohdentaa valtion varoja. Näitä toimenpiteitä ovat esimerkiksi palkkatuki, työolosuhteiden järjestelytuki sekä riskiryhmässä olevien vammaisten tai osatyökykyisten yrittäjien mahdollisuus palkata alansa asiantuntija ns. käänteisellä palkkatuella, jossa tuki myönnetään yrittäjän vammaisuuden perusteella, ei työntekijän. Työnantajien tulisi käyttää myös yhdenvertaisuuslain mukaisia kohtuullisia mukautuksia yksittäistapauksissa vammaisten työllistämiseksi.

Vammaisten ja osatyökykyisten ihmisten työllistymisen mahdollisuuksia edelleen kehitettäessä olisi hyvä hyödyntää Invalidiliiton yhteistyössä työnantajien ja muiden kumppanien kanssa lanseeraamaa Sopivaa työtä kaikille -ajattelua.

Pitkälti kyse on yhteiskunnan asenteista – halutaanko kaikille antaa yhdenvertaiset mahdollisuudet osallisuuteen, olla aktiivisia kansalaisia ja veronmaksajia? Vammaisten ihmisten kohdalla työllistymisen tuki voi tarkoittaa yksilöllistä ja räätälöityä tukea, jota TE-toimisto ei pysty tarjoamaan. Tähän tulisi myös varautua taloudellisesti. Monimuotoiset työyhteisöt ovat tutkitusti hyvinvoivia työyhteisöjä. Invalidiliitto toivoo, että suomalaisen työelämän jälleenrakennusvaiheessa huomioidaan yhdenvertaisesti myös vammaiset ihmiset.

Julkisista hankinnoista

Invalidiliitto toivoo, että Hankinta-Suomi -ohjelmassa laadittavassa kansallisessa julkisten hankintojen strategiassa, joka ohjaa valtion hankintojen kehittämistä, kiinnitetään vahvasti huomiota hankintojen eettisyyteen ja yhdenvertaisuutta lisääviin toimenpiteisiin. Esimerkiksi esteettömyyden ottaminen yhdeksi hankintojen laatuksiteriksi sekä vammaisten ihmisten työllisyyttä edistävä kriteeri olisivat tarpeellisia, jos ja kun halutaan tehdä eettisesti kestäviä hankintoja.

5.5.2020

Liikenteen esteettömyydestä ja saavutettavuudesta

Invalidiliitto kannattaa niin liikenneverkon digitaalisuuden kuin esteettömän julkisen liikenteen jatkokehittämistä. Myös ilmastoperusteisen joukkoliikenteen tuen yhteydessä tulee huomioida esteettömyyskriteerit. Esteettömyys ja saavutettavuus takaavat palveluiden yhdenvertaisuutta.

Vammaispalveluista

Vammaiset ihmiset ovat keskimääräistä kansalaista riippuvaisempia yhteiskunnan sosiaali- ja terveyspalveluista. Erityisesti vaikeimmin vammaiset ihmiset ovat riippuvaisia vammaispalveluista. Vammaispalvelut luovat perus- ja ihmisoikeudellisen turvan välttämättömälle huolenpidolle, mutta myös mahdollisuuden toteuttaa yhdenvertaisia perusoikeuksia. Vammaisoikeudet ovat viime vuosina saaneet vähitellen, joskin epätasaisesti jalansijaa sekä Suomen oikeusjärjestyksessä että asenneilmapiirissä. Kriisiaikoina tämän ryhmän oikeudet jäävät kuitenkin helposti huomiotta.

Kuten nyt lausunnolla oleva valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021-2024 osoittaa, julkisessa taloudessa on edelleen mittava kestävyysvaje. Julkisen talouden tulot eivät riitä pitkällä aikavälillä menojen katteeksi. Lisäksi koronavirustilanteen aiheuttama talouden suhdanteen äkillinen heikkeneminen ja julkisten menojen kasvu kasvattavat alijäämää ja velkasuhdetta keskipitkällä aikavälillä. Nykyisellä kokonaisveroasteella ei näin ollen pystytä rahoittamaan kasvavia menoja.

Invalidiliitto kiinnittää sosiaali- ja terveysvaliokunnan huomiota vammaispalveluihin, jotka ovat yhteiskunnan subventoimia vaikeimmin vammaisten ihmisten peruspalveluita. Talouden kestävyysvajeen kompensoiminen ei saa tapahtua näiden yhteiskunnan enemmistön kannalta marginaalisten, mutta vammaisille ihmisille välttämättömien palveluiden supistamisen kautta.

Invalidiliitto kannattaa hallitusohjelmaan kirjattua vanhuspalvelulain hoitohenkilöstön mitoitusta, mutta kantaa huolta ammattitaitoisen henkilöstön saatavuudesta ja rahoituspohjasta. Valtioneuvoston selonteon mukaan vanhuspalvelulain hoitohenkilöstön mitoituksen noston kustannusten kattamiseksi tehdään erinäisiä säästötoimenpiteitä. Muun muassa kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta vähennetään vuodesta 2023 alkaen digitalisaation hyödyntämisen myötä saataviin säästöihin liittyen 20 milj. euroa sekä ostopalveluiden ja kilpailutusten tehostamisen osalta 20 milj. euroa.

Haettavat säästöt eivät saa kohdistua vammaispalveluihin tai näissä laajamittaisiin perusteettomiin välttämättömän huolenpidon palveluiden kilpailuttamisiin vastoin asiakkaiden etua. Vammaispalveluiden asumispalveluiden ja henkilökohtaisen avun osalta ostopalvelut ovat aiheuttaneet merkittäviä asiakkaiden oikeuksien laiminlyöntejä. Näin ollen sosiaali- ja terveysministeriön nimeämää

5.5.2020

osallisuustyöryhmää vammaispalveluiden asiakasosallisuuden lisäämiseksi on perusteltua seurata ja huolehtia sen tulosten toteutumisesta vammaispalveluiden toimeenpanossa.

Kuntatalouden, kuten myös koko kansantalouden ennustettavuus kuluvana ja ensi vuonna on poikkeuksellisen vaikeaa, sillä arviot koronaviruksen vaikutuksista muuttuvat päivittäin ja tekevät tilanteen arvioimisen poikkeuksellisen epävarmaksi. Valtiontalouden kestävyysvaje voidaankin nähdä momentumina jatkaa myös sote-uudistuksen myötä peruspalveluiden saatavuuden turvaamista mm. hoitotakuulla sekä sovittamalla yhteen asiakkaan polkua sosiaalipalveluiden ja terveyspalveluiden kesellä. Tämän lisäksi Invalidiliitto kiinnittää huomiota siihen, että ikäihmisten hoidon ja hoivan parantamisen yhteydessä tapahtuva omaishoidon kehittäminen tulee tapahtua myös kuullen ja huomioiden niin vammaislapsiperheiden kuin aktiivi-ikäisten vammaisten ihmisten omaishoitotilanteet.

Sote-uudistuksesta

Invalidiliitto yhtyy selonteossa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan "on tärkeää, että sosiaali- ja terveydenhuoltouudistus saadaan hyväksytyä ja toimeenpantua julkisen talouden kestävyttä tukien." Huolimatta kuntatalouden heikosta tilanteesta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut on turvattava kaikille niitä tarvitseville. Vammaiset ihmiset tarvitsevat tyypillisesti monia eri palveluita ja usein elämänmittaisesti. Koronakriisistä huolimatta ja erityisesti siitä johtuen vammaisten ihmisten palveluiden laatuun ja saatavuuteen on kiinnitettävä merkitystä.

Invalidiliitto näkee sote-uudistuksen valmistelun jatkamisen tarpeellisena. Erityistä huomiota on uudistusta tehtäessä kiinnitettävä siihen, miten vammaisten ihmisten erityistason palvelut järjestetään. Kuten edellä jo todettiin, YK:n vammaisyleissopimuksen mukaisesti vammaisten ihmisten osallisuus on varmistettava uudistusta tehtäessä. Osallisuuden lisäksi kyse on itsenäisen elämän varmistamisesta vaikeimmin vammaisille ja harvinaissairaille sote-erityispalveluilla.

Yhdistysten ja järjestöjen toimintaedellytyksistä

Hallitus on tehnyt koronaviruskriisin käynnistyttyä monenlaisia tarpeellisia toimenpiteitä, jotka turvaavat työpaikkoja ja ihmisten toimeentuloa sekä helpottavat yritysten mahdollisuuksia pärjätä koronaviruksen lamaannuttamassa toimintaympäristössä.

Invalidiliitto kiittää tehdyistä toimenpiteistä, mutta toivoo, että huomiota kiinnitettäisiin myös palveluja tuottavien sote-alan järjestöjen ja yhdistysten toimintaedellytyksiin. Järjestöjen palvelutuotannon keskeytyminen osuu kipeästi nimenomaan haavoittuviin ihmisryhmiin, joiden elämä on muutenkin mutkistunut koronaviruspandemian myötä.

Lisäksi Invalidiliitto toivoo, että myös kansalaisyhteiskunnan pienille toimijoille, kuten

[Invalidiliitto ry / Invalidförbundet rf // Finnish association of people with physical disabilities](#)
[Mannerheimintie 107 / Mannerheimvägen 107, FIN-00280 Helsinki / Helsingfors, Finland](#)
puh. / tel. +358 9 613191, faksi / telefax +358 9 146 1443, www.invalidiliitto.fi

5.5.2020

vaikkapa vammaisyhdistyksille, suunnattaisiin tukitoimenpiteitä. Koronasta aiheutuneet osallistumisrajoitukset ovat heikentäneet muun muassa sellaisten pienten yhdistysten taloudellista tilannetta, jotka ovat kattaneet toimintansa kuluja pienillä toimitilojen vuokratuloilla. Nämä heijastevaikutukset voivat ulottua pitkälle tulevaisuuteen. Ruohonjuuritasolla tapahtuva toiminta on monin osin vaikeuksissa, koska kohtaamismahdollisuudet ovat heikentyneet ja digikanavien käyttö ei ole kaikille mahdollista. Toiminnan uudelleenkäynnistyminen ja vaihtoehtoisten toimintamuotojen kehittäminen on tärkeää - yhdistystoiminta tuo monille merkitystä elämään ja mahdollisuuden aktiiviseen toimijuuteen yhteiskunnassa.

INVALIDILIITTO RY

Helsingissä 5. toukokuuta 2020

Petri Pohjonen

pääjohtaja

Laura Andersson

yhteiskuntasuhdejohtaja

